УДК 343.98 : 343.131
DOI: 10.31733/2078-3566-2020-1-238-244

Буждиганчук Є. Ю. ©

здобувач

(ПрАТ «Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна академія
управління персоналом»)

ОБСТАНОВКА ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ СУТЕНЕРСТВА, ВЧИНЕНОГО ОРГАНІЗОВАНОЮ ГРУПОЮ

Висвітлено деякі аспекти розслідування сутенерства, вчиненого організованою групою. Акцентовано увагу на ролі і місці обстановки вчинення зазначених кримінально-караних діянь у системі елементів їх криміналістичної характеристики.

Автор наголошує на тому, що обстановка вчинення злочину – це широке поняття, що включає ряд елементів, які характеризують середовище, в якому вчинюється суспільно-небезпечне діяння. Поміж них обов'язково необхідно виділяти час, місце і умови вчинення злочину, що мають значення для його повного дослідження. Місце вчинення злочину слід досліджувати з різних боків. Зокрема, з однієї сторони, як географічне поширення досліджуваного кримінально караного посягання, з іншої – конкретне місце його вчинення. Місце вчинення сутенерства є частиною події. Воно містить великий об'єм відомостей щодо способу скоєння кримінального правопорушення, певних даних про особу злочинця.

Ключові слова: організована група, проституція, сутенерство, слідча (розшукова) дія, криміналістична характеристика, обстановка вчинення злочину.

Постановка проблеми. Криміналістична характеристика будь-якого кримінального правопорушення складається з ряду елементів. Усі вони мають певні кореляційні зв'язки один між одним. У той же час, суспільно-небезпечні діяння вчиняються завжди за певних умов часу та простору. Тому обов'язковим елементом вказаної категорії буде обстановка вчинення злочину. Дослідження зазначеного елемента надасть змогу побудувати дієву криміналістичну характеристику, адже сукупність умов надасть змогу створити більш сталі кореляційні зв'язки між усіма іншими її складовими. Тому створення функціональної методики розслідування сутенерства, вчиненого групою осіб, вимагає дослідження цього питання.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Дослідженням обстановки вчинення злочину займалися такі відомі науковці, як В. П. Бахін, Р. С. Белкін, В. К. Весельський, А. В. Дулов, А. В. Іщенко, О. Н. Колесніченко, В. О. Коновалова, В. С. Кузьмічов, Є. Д. Лук'янчиков, М. І. Порубов, М. В. Салтевський, Р. Л. Степанюк, К. О. Чаплинський, Л. Д. Удалова, В. Ю. Шепітько, М. П. Яблоков та інші. Та в їх працях не розглядалися обстановка вчинення як елемент криміналістичної характеристики сутенерства, вчиненого організованою групою.

Метою даної статті є дослідження обстановки вчинення сутенерства, вчиненого організованою групою.

Виклад основного матеріалу. Слід зазначити, що О. В. Сіренко наголошувала на тому, що обстановку вчинення злочину більшість вчених розуміють як сукупність різного роду об'єктів, що взаємодіють між собою, об'єктів, явищ та процесів, що характеризують умови місця і часу, речові, природно-кліматичні, виробничо-побутові та інші умови навколишнього середовища, особливості поведінки непрямих учасників протиправної поведінки, психологічні зв'язки між ними та інші обставини об'єктивної реальності, що склалися (незалежно або по волі учасників) у момент злочину, які впливають на спосіб і механізм його вчинення, що проявляються у різного роду слідах, що дають змогу будувати висновки про особливості цієї системи та змісту злочину [19]. У свою чергу, В. І. Куликов визначив її як обмежену просторово-часовими рамками конкретної події злочинну систему, що включає в себе матеріальні (природні та техногенні) та соці-

ально-психологічні елементи, що оточують злочинця, та навмисно обраної, пристосованого для них середовища, в якому вчиняється злочинне діяння, і який впливає на формування усіх його структурних елементів, що детермінує характер поведінки співучасників злочину, а також обумовлюючи методику розслідування [11, с. 45]. Аналізуючи наведені твердження, слід вказати те, що в них наголошується на певному детермінізмі поняття. Тобто вказується на важливість окремих складових обстановки вчинення злочину.

З іншого боку, І. М. Букаєва визначила досліджувану категорію як форму взаємозв'язку фізичного та соціального середовищ у реалізації механізму злочинів, що формує об'єктивні закономірності їх функціонування, розвиток злочинних намірів або відмови від злочинів і є системою протиправної поведінки, за закономірностями якої на основі комплексу слідів створюється ретроспективна модель злочинів у процесі її розслідування, виявляються внутрішні зв'язки, умови та причини злочинів, обумовлюються прийоми застосування криміналістичної техніки, тактики й методики розслідування [4, с. 47]. У той же час, найбільш стислим та ємним визначенням досліджуваного поняття відзначився М. Х. Валєєв, який висловив думку щодо існування наступних складових обстановки вчинення злочину: місце, час, об'єкт, предмет вчинення посягання, склад співучасників та характер їх взаємовідносин з потерпілим і іншими особами, а також матеріальні елементи оточуючого середовища [5, с. 21].

Доречною також є позиція, згідно якої обстановка на місці злочину є частиною обстановки злочину, яка, крім матеріальної обстановки, включає поведінку учасників події, психологічні стосунки між ними та ін. [2, с. 139-140]. А вже О. О. Астахова на основі проведеного дослідження зробила висновок, що для фахівця-криміналіста зазначена наукова категорія є важливим джерелом, яке важко відтворити з метою отримання об'єктивної первинної інформації про подію злочину та особу злочинця, яка його вчинила. Для кримінолога – вона є вихідним матеріалом для розробки і запровадження профілактичних заходів та запобігання злочинам. Для особи, яка застосовує закон, представляє інтерес: з позиції загальної теорії складу злочину; в індивідуалізації суспільно небезпечного діяння; у розмежуванні злочину від іншого аналогічного правопорушення; у розмежуванні суміжних злочинів; для з'ясування умов кримінальної відповідальності; з позиції необхідності характеризувати самі (конкретні) зовнішні ознаки суспільно небезпечного діяння; з позиції характеристики умов вчинення суспільно небезпечного діяння (тобто в яких умовах відбувається суспільно небезпечне діяння) [1, с. 90].

Говорячи про конкретні складові цієї категорії, нам здається найбільш прийнятним наступне твердження: обстановка вчинення злочину поєднує такі елементи, як: місце вчинення злочину; час вчинення злочину; людину; матеріальні предмети; природно-кліматичні і деякі інші фактори [6, с. 13]. У розрізі дослідження сутенерства М. В. Куратченко вказував на те, що обстановка вчинення злочину – це широке поняття, що включає ряд елементів, які характеризують середовище, в якому вчинюється суспільно-небезпечне діяння. Поміж них обов'язково необхідно виділяти час, місце і умови вчинення злочину, що мають значення для його повного дослідження. На думку автора, їх послідовний розгляд у розрізі вивчення сутенерства та втягнення особи в заняття проституцією, допоможе в комплексній побудові його криміналістичної характеристики. Місце вчинення злочину слід досліджувати з різних боків. Зокрема, з однієї сторони, як географічне поширення досліджуваного кримінально караного посягання, з іншої – конкретне місце його вчинення. Місце вчинення сутенерства та втягнення особи в заняття проституцією є частиною події. Воно містить великий об'єм відомостей щодо способу скоєння кримінального правопорушення, певних даних про особу злочинця [13, с. 238].

Тобто будемо вести мову про окремі її складові. Говорячи про місце учинення сутенерства організованою групою, зазначимо наступне. Так, деякі науковці при дослідженні злочинів проти моральності визначали наступні місця їх вчинення: 1) розважальні заклади – 16 % (з них: нічні клуби – 10 %, кафе – 1 %, бари – 2 %, ресторани – 3 %); 2) спортивно-оздоровчі комплекси – 36 % (з них: сауни – 22 %, масажні кабінети – 3 %, салони краси – 2 %, фітнес-клуби – 3 %, оздоровчі центри – 6 %); 3) місця відпочинку і проведення вільного часу – 28 % (з них: бази відпочинку – 4 %, готелі – 9 %, «зйомні» квартири – 15 %), у тому числі й закордоном; 4) місця проживання «замовника» – 4 % (з них: квартири – 2 %, будинки – 1 %, дачні кооперативи – 1 %); 5) транспортні засоби – 9 % (з них: легкові (6 %) або вантажні (3 %) автомобілі); 6) відкрита місцевість – 4 % (з них: парки – 1 %, сквери – 1 %, лісосмуги – 2 %); 7) підсобні приміщення – 3 % (з них: фотостудії – 1 %, гаражі – 1 %, інше – 1 %) [3, с. 259].

Інші, у свою чергу, визначали такі як: місця проживання (з них: приватні будинки – 12 %, квартири – 13 %, дачні кооперативи – 8 %) – 32 %; місця роботи – 7 %; відкрита місцевість (з них: вулиці – 1 %, парки – 1 %, шосе – 9 %) – 11 %; транспортні засоби (з них: легкові – 4 % або вантажні автомобілі – 17 %) – 21 %; місця проведення дозволів й відпочинку (з них: розважальні заклади – 3 %, бази відпочинку – 4 %, готелі – 8 %, бари – 1 %, ресторани – 3 %) – 19 %; спортивно-оздоровчі комплекси (з них: оздоровчі центри – 1 %, сауни – 7 %, масажні кабінети – 2 %) – 10 % [14, с. 58].

З приводу втягнення неповнолітнього в заняття проституцією В. О. Лазарев визначає такі можливі місця вчинення досліджуваного правопорушення: 1) розважальні заклади – 29 % (з них: нічні клуби – 22 %, кафе – 2 %, бари – 1 %, ресторани – 4 %); 2) місця проведення вільного часу – 42 % (з них: бази відпочинку – 23 %, готелі – 6 %, «зйомні» квартири – 13 %); 3) місця проживання «замовника» – 8 % (з них: квартири – 3 %, будинки – 4 %, дачні кооперативи – 1 %); 4) відкрита місцевість – 14 % (з них: парки – 4 %, сквери – 1 %, лісосмуги – 9 %); 5) підсобні приміщення – 7 % (з них: фотостудії – 3 %, масажні салони – 3 %, інше – 1 %) [15, с. 227].

На основі дослідження матеріалів кримінальних проваджень нами було визначено наступні місця вчинення сутенерства організованою групою:

1) заклади відпочинку – 21 % (з них: нічні клуби – 14 %, кафе – 2 %, бари – 3 %, ресторани – 2 %);

2) заклади проведення вихідних чи відпусток – 42 % (з них: бази відпочинку – 17 %, готелі – 11 %, «зйомні» квартири – 14 %);

3) заклади для занять спортом та оздоровлення – 18 % (з них: спа-салони – 10 %, масажні кабінети – 2 %, оздоровчі центри – 6 %);

4) місця проживання «клієнта» – 6 % (з них: квартири – 3 %, будинки – 1 %, дачні кооперативи – 2 %);

5) транспортні засоби – 5 % (з них: легкові (3 %) або вантажні (2 %) автомобілі);

6) інші місця – 8 %.

Слід наголосити на тому, що дослідження місць вчинення означеного аспекту сутенерства працівниками поліції сприяє визначенню напрямку пошуків інформації, а іноді й звуженню кола осіб, серед яких може виявитися злочинець [7, с. 5].

Розглядаючи час вчинення сутенерства організованою групою, слід наголосити на тому, що це певний відрізок часу, протягом якого відбувається суспільно небезпечне діяння і настають суспільно небезпечні наслідки. Він є обов'язковою ознакою складу конкретного злочину в тих випадках, коли його зазначено в законі як ту чи іншу частину року, місяця, тижня або доби»[9].

У свою чергу, В. Б. Малінін зазначає, що місце і час вчинення злочину має значення для визначення обстановки, виходячи із розуміння простору як органічної їх єдності, коли ні час, ні територія не можуть існувати один без одного (в одних випадках вони дозволяють виділити значиму саме в кримінально-правовому значенні ділянку обстановки, в інших – вони утворюють просторово-часові межі, у межах якої існує принципова для кримінального права залежність суспільної небезпечності діяння від обстановки його вчинення) [16, с. 477].

З цього приводу М.В. Салтевський наголошував, що типовими питаннями, що вирішуються слідчим на досудовому розслідуванні, є такі: період часу, за який особа могла вчинити злочин; наявність певних професійних здібностей злочинця; неправдивість заяви про алібі; використання злочинцем транспорту і місце його проживання [18, с. 49-51]. З приводу часу вчинення сутенерства організованою групою доречною буде позиція А. Г. Васіліади, який акцентував увагу на тому, що місце і час вчинення злочину мають значення для визначення обстановки, виходячи із розуміння простору як органічної їх єдності, коли ні час, ні територія не можуть існувати одне без одного. Це судження знаходить підтримку у юридичній літературі, а також з аналізу кримінальних справ, із 20% вивчених справ і свідчить, що в одних випадках вони дозволяють виділити значиму саме у кримінально-правовому відношенні ділянку обстановки, в інших – вони утворюють просторово-часові кордони, у межах яких існує принципова для кримінального права залежність суспільної небезпечності діяння від обстановки його вчинення [6, с. 16].

На основі дослідження матеріалів кримінальних проваджень нами було встановлено, що періодичність вчинення сутенерства організованою групою залежить від часу доби наступним чином: близько 7 % вчиняються вранці (з 6 до 12 години); 14 % – удень

(з 12 до 18 години); 42 % – увечері (з 18 до 24 години); 37 % – вночі (з 1 до 6 години). А відповідно критерію пори року, вказані дії вчиняються влітку у 22 % випадків; восени – 25 %; взимку – 21 %; навесні – 32 %.

Слід розуміти, що не лише важливо вивчати час та місце вчинення, але й досліджувати умови, що сприяють визначенню напрямку пошуків інформації, а іноді й звуженню кола осіб, серед яких може виявитися злочинець. З огляду на це нам необхідно дослідити та визначити умови, що сприяють вчиненню сутенерства організованою групою. Так, Г. Г. Зуйков загалом серед умов злочинної діяльності визначив наступні: безпосередню причину вчинення злочину; умови, що сприяли дії безпосередньої причини в конкретному злочинному посяганні; обставини, що сформували безпосередню причину; умови, що сприяли дії факторів, що сформували безпосередню причину [8, с. 5].

Зі свого боку В. В. Кузнецов акцентує увагу на таких умовах вчинення злочинів проти громадського порядку та моральності: складнощі, що виникають під час відмежування таких злочинів від схожих адміністративних правопорушень та інших суміжних злочинів; прогалинами в застосуванні матеріального та процесуального права; відсутність реальних потерпілих від злочинів [10, с. 1].

У свою чергу, М. В. Куратченко визначив наступні характерні особливості місць вчинення сутенерства: характеризуються обмеженим колом очевидців (у даному місці в більшості випадків відсутні ті особи, які не користуються послугами проститутки); розташовуються за місцем проведення вільного часу та відпочинку громадян (сауни, готелі); характеризуються обмеженою можливістю доступу (власник, клієнти, проститутки) [12, с. 82].

А вже В. О. Лазарєв наголосив на тому, що місця вчинення втягнення неповнолітнього в заняття проституцією та сутенерства мають наступні характерні особливості: характеризуються обмеженим колом очевидців; розташовуються за місцем проведення вільного часу та відпочинку громадян (сауни, готелі); характеризуються обмеженою можливістю доступу (власник, клієнти, проститутки) [15, с. 228].

Наприкінці зазначимо, що К. Ю. Назаренко в результаті анкетування працівників поліції виділила наступні умови, що сприяють вчиненню злочинів, пов'язаних зі створенням або утриманням місць розпусти і звідництвом: розповсюджене рекламування надання інтимних послуг через рекламу у ЗМІ, мережах Internet або мобільні телефони (93 %); приховане (замасковане) місце розташування місць розпусти (89 %); широкий спектр інтимних послуг із гнучкою фінансовою політикою або наявність «товару» будь-якої цінової категорії (62 %); знаходження замовника у стані алкогольного (81 %) чи наркотичного (6 %) сп'яніння; значний кримінальний досвід роботи злочинців у сфері надання інтимних послуг – «секс-бізнесу» (32 %) та ін. [17].

Висновки. Констатуючи вищенаведене, слід вказати, що обстановка вчинення сутенерства організованою групою має важливе значення в структурі криміналістичної характеристики. Складовими елементами визначеної наукової категорії є місце вчинення, час та умови. На основі дослідження матеріалів кримінальних проваджень нами було визначено наступні місця вчинення сутенерства організованою групою: 1) заклади відпочинку (з них: нічні клуби, кафе, бари, ресторани); 2) заклади проведення вихідних чи відпусток (з них: бази відпочинку, готелі, «зйомні» квартири); 3) заклади для занять спортом та оздоровлення (з них: спа-салони, масажні кабінети, оздоровчі центри); 4) місця проживання «клієнта» (з них: квартири, будинки, дачні кооперативи); 5) транспортні засоби; 6) інші місця. Періодичність вчинення сутенерства організованою групою залежить від часу доби наступним чином: близько 7 % вчиняються вранці (з 6 до 12 години); 14 % – удень (з 12 до 18 години); 42 % – увечері (з 18 до 24 години); 37 % – вночі (з 1 до 6 години). А відповідно критерію пори року, вказані дії вчиняються влітку у 22 % випадків; восени – 25 %; взимку – 21 %; навесні – 32 %. Також важливе значення мають умови вчинення досліджуваного кримінального правопорушення.

Список використаних джерел

1. Астахова О. О. Значення обстановки вчинення злочину як ознаки об'єктивної сторони злочину. *Юридична наука*. № 7. 2015. С. 91-98.
2. Белкин Р. С. Собрание, оценка и исследование доказательств. М., 1966. 240 с.
3. Береза К. Ю. Обстановка вчинення злочинів, пов'язаних зі створенням або утриманням місць розпусти і звідництвом. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2015. Т. 3. Вип. № 3-2. С. 257-260.
4. Букаева И. Н. Обстановка совершения преступления, по-лучение и использование ин-

формации о ней при расследовании уголовных дел : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09. Тюмень : РГБ, 2006. 222 с.

5. Валеев М. Х. Криминалистическая характеристика и особенности первоначального этапа расследования вымогательств : дисс. ... канд. юрид. наук. Уфа, 1997. 198 с.

6. Василиади А. Г. Обстановка совершения преступления и ее уголовно-правовое значение : Автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Моск. высш. Шк. милиции МВД СССР. М., 1988. 24 с.

7. Герасимов И. Ф. Криминалистическая классификация и особенности расследования преступлений в зависимости от места совершения преступных действий. *Особенности расследования отдельных видов и групп преступлений*. Свердловск, 1980. С. 3–11.

8. Зуйков Г. Г. К вопросу о понятии причин преступления и условий, способствующих его совершению. *Вопросы предупреждения преступности*. Вып. 2. М.: Юрид. лит., 1965. С. 3-18.

9. Кримінальне право. Загальна частина : мультимедійний навч. посіб. URL : http://www.naiu.kiev.ua/books/mnp_krum_pravo_zag/

10. Кузнецов В. В. Кримінально правова охорона громадського порядку та моральності: автореф. дис. ... д.ю.н.: 12.00.08 / Національна академія внутрішніх справ. Київ, 2013. 42 с.

11. Куликов В. И. Обстановка совершения хищения государственного и общественного имущества как объект специального криминалистического исследования // *Методика и психология расследования хищений государственного и общественного имущества* : сб. науч. тр. Свердловск, 1986. С. 42-48.

12. Куратченко М. В. Криміналістичний аналіз обстановки учинення сутенерства та втягнення особи в заняття проституцією. *Актуальні проблеми розслідування кримінальних правопорушень у сфері громадської безпеки та громадського порядку у досудовому розслідуванні: матеріали наук.-практ. семінару (Дніпро, 30 трав. 2017 р.)*. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. С. 81-84.

13. Куратченко М. В. Обстановка вчинення сутенерства та втягнення особи в заняття проституцією. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: збірник наукових праць*. 2016. № 3. С. 236-242.

14. Куратченко М. В. Розслідування сутенерства та втягнення особи в заняття проституцією : дис. ... канд. юрид. наук : 12.09.09 / Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро, 2017. 219 с.

15. Лазарев В. О. Деякі аспекти обстановки втягнення неповнолітнього в заняття проституцією та сутенерства. *Тенденції розвитку юридичної науки в інформаційному суспільстві : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 29-30 груд. 2017 р.)*. Одеса: Нац. ун-т «Одеська юридична академія», 2017. С. 226-228.

16. Малинин В. Б. Объективная сторона преступления // *Энциклопедия уголовного права*. Т.4: Состав преступления. СПб : Издание профессора Малинина В.Б, 2005. С. 237-502.

17. Назаренко К. Ю. Розслідування злочинів, пов'язаних зі створенням або утриманням місць розпусти і звідництвом : дис. ... к.ю.н. : 12.00.09 / Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. Дніпропетровськ 2016. 218 с.

18. Салтевский М. В. Форма отражения времени при совершении преступления. *Криминалистические проблемы пространственно-временных факторов и методика расследования преступлений : межвуз. сб. науч. тр.* Иркутск, 1983. С. 49-59.

19. Сіренко О. В. Визначення обстановки вчинення злочинів в криміналістиці URL : http://www.rusnauka.com/28_NII_2012/Pravo/11_118104.doc.htm.

Надійшла до редакції 21.02.2020

References

1. Astakhova, O. O. (2015) Znachennya obstanovky vchynennya zlochynu yak oznaky ob'yektivnoyi storony zlochynu [The importance of the situation of committing a crime as a sign of the objective side of the crime] // *Yurydychna nauka*. № 7. S. 91-98. [in Ukr.].

2. Belkin, R. S. (1966) Sobyranie, otsenka y yssledovanye dokazatel'stv. M., S. 139-140. [in Ukr.].

3. Bereza, K. Yu. (2015) Obstanovka vchynennya zlochyniv, pov'yazanykh zi stvorennnyam abo utrymannyam mist' rozpusty i zvidnytstvom [The situation of committing crimes related to the creation or maintenance of places of fornication and extortion] // *Naukovyy visnyk Khersons'koho derzhavnoho universytetu. Seriya «Yurydychni nauky»*. Tom 3. Vypusk № 3-2. S. 257-260. [in Ukr.].

4. Bukayeva, I. N. (2006) Obstanovka sovershenyya prestuplenyya, poluchenye y yspol'zovanye ynfomatsyy o ney pry rassledovaniy uholovnykh del [The situation of committing a crime, obtaining and using information about it in the investigation of criminal cases] : dys. ... kand. yuryd. nauk : spets. 12.00.09 / Tyumen' : RHB. 222 s. [in Russ.].

5. Valeyev, M. Kh. (1997) Kryminalystycheskaya kharakterystyka y osobennosty pervonachal'nogo etapa rassledovaniya vymohatel'stv [Forensic characteristics and features of the initial stage of investigation of extortion] : dyss. ... kand. yuryd. nauk. / Valeev M. KH. Ufa. 198 s. [in Russ.].

6. Vasiliadi, A. G. (1988) Obstanovka sovershenyya prestuplenyya y ee uholovno-pravovoe znachenye [The setting of a crime and its criminal-legal significance] : Avtoreferat dyssertatsyy na soyskanye uchenoy stepeny kandydata yurydycheskykh nauk / Spetsyal'nost' 12.00.08 - Uholovnoe pravo

y krymynolohyya; Yspravtyel'no-trudovoe pravo. Moskovskaya vysshaya shkola mylytsy MVD SSSR. M. 24 s. [in Russ.].

7. Herasymov Y. F. (1980) Krymynalystycheskaya klassyfykatsyya y osobennosti rassledovaniya prestupleniy v zavisymosti ot mesta soversheniya prestupnykh deystviy [Forensic Classification and Peculiarities of Investigation of Crimes Depending on the Place of Perpetration of Criminal Actions] // Osobennosti rassledovaniya otdel'nykh vydiv y hrupp prestupleniy. Sverdlovsk. S. 3–11. [in Russ.].

8. Zuykov H. H. (1965) K voprosu o ponyatyy prychyn prestupleniya y uslovyi, sposobstvuyushchykh ego soversheniyu [To the question of the concept of the causes of crime and conditions conducive to its commission] // Voprosy preduprezhdeniya prestupnosti. Vyp. 2. M.: Yuryd. lyt., 1965. S. 3–18. [in Russ.].

9. Kryminal'ne pravo. [Criminal law]. Zahal'na chastyna : mul'tymedynny navch.posib. URL: http://www.naiu.kiev.ua/books/mnp_krum_pravo_zag/ [in Russ.].

10. Kuznetsov, V. V. (2013) Kryminal'no pravova okhorona hromads'koho poriadku ta moral'nosti [Criminal law protection of public order and morality]: avtoref. dys. ... d.yu.n.: 12.00.08 / V. V. Kuznetsov. – Natsional'na akademiya vnutrishnikh sprav. – K. – 42 s. [in Ukr.].

11. Kulykov, V. Y. (1986) Obstanovka soversheniya khyshcheniya hosudarstvennogo y obshchestvennogo ymushchestva kak ob'ekt spetsyal'nogo krymynalystycheskogo yssledovaniya [The situation of the theft of state and public property as an object of special forensic research] // Metodyka y psikhologiya rassledovaniya khyshcheniya hosudarstvennogo y obshchestvennogo ymushchestva : sb. nauch. tr. Sverdlovsk. S. 42–48. [in Russ.].

12. Kuratchenko, M. V. (2017) Kryminalistychnyy analiz obstanovky uchynennya sutenerstva ta vtyahennya osoby v zanyattya prostytutsiyeyu [Forensic analysis of the situation of pimping and involvement of a person in prostitution] // Aktual'ni problemy rozsliduvannya kryminal'nykh pravoporushen' u sferi hromads'koy bezpeky ta hromads'koho poriadku u dosudovomu rozsliduvanni: materialy nauk.-prakt. seminaru (Dnipro, 30 trav. 2017 r.). Dnipro: Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav. S. 81–84. [in Ukr.].

13. Kuratchenko, M. V. (2017) Obstanovka vchynennya sutenerstva ta vtyahennya osoby v zanyattya prostytutsiyeyu [The situation of pimping and involvement of a person in prostitution] // Naukovyy visnyk Dnipropetrovs'koho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav: zbirnyk naukovykh prats'. 2016. № 3. S. 236–242. [in Ukr.].

14. Kuratchenko, M. V. (2017) Rozsliduvannya sutenerstva ta vtyahennya osoby v zanyattya prostytutsiyeyu [Investigation of pimping and involvement of a person in prostitution] : dys. na zdobuttya naukovooho stupenya kandydata yurydychnykh nauk / Dnipropetrovs'kyy derzhavnyy universytet vnutrishnikh sprav: Dnipropetrovs'k. 219 s. [in Ukr.].

15. Lazaryev, V. O. (2017) Deyaki aspekty obstanovky vtyahennya nepovnoletn'oho v zanyattya prostytutsiyeyu ta sutenerstva [Some aspects of the situation of involving a minor in prostitution and pimping] // Tendentsiyi rozvytku yurydychnoy nauky v informatsynomu suspil'stvi : materialy Mizhnarodnoyi nauk.-prakt. konferentsiyi (Odesa, 29–30 hrudnya 2017 roku). Odesa: Natsional'nyy universytet «Odes'ka yurydychna akademiya». S. 226–228. [in Ukr.].

16. Malynyn, V. B. (2005) Ob'ektyvnaya storona prestupleniya [The objective side of crime] // Éntsyklopedyya uholovnoho prava. T.4: Sostav prestupleniya. SPb : Yzdanye professora Malynyna V.B. S. 237–502. [in Russ.].

17. Nazarenko, K. YU. (2016) Rozsliduvannya zlochyniv, pov'yazanykh zi stvorenniam abo utrymanniam mist' rozpusty i zvidnyts'tvom [Investigation of crimes related to the creation or maintenance of places of fornication and extortion] : dys. na zdob. nauk. st. k.yu.n. / Dnipropetrovs'k: Dnipropetrovs'kyy derzhavnyy universytet vnutrishnikh sprav. 218 s. [in Ukr.].

18. Saltevskyy, M. V. (1983) Forma otrazheniya vremeny pry soversheniy prestupleniya [Form of Reflection of Time in the Offense of Crime] // Krymynalystycheskiye problemy prostranstvenno-vremennykh faktorov y metodyka rassledovaniya prestupleniy : mezhvuz. sb. nauch. trudov. – Yrkut'sk. – S. 49–59. [in Russ.].

19. Sirenko, O. V. Vyznachennya obstanovky vchynennya zlochyniv v kryminalistytsi [Determining the situation of crime in criminalistics] URL: http://www.rusnauka.com/28_NII_2012/Pravo/11_118104.doc.htm. [in Ukr.].

SUMMARY

Buzhdyhanchuk Ye. Yu. Situation of crime as an element of forensic description of pimping committed by organized group. The article deals with some aspects of the pimping investigation by an organized group. The crime situation as the element of the criminalistic characteristic of this offence is examined, and its relation with other elements is examined too.

The author emphasizes that the crime scene is a broad concept that includes a number of elements that characterize the environment in which a socially dangerous act is committed. They must always identify the time, place and conditions of the crime that are relevant to his full investigation. The crime scene should be investigated from different directions. In particular, on the one hand, as the geographical spread of the investigated criminal offense, on the other - the specific place of its commission. The location of the pimping is part of the event. It contains a large amount of information about the mode of commission of a criminal offense, certain data about the identity of the offender.

On the basis of the investigation of materials of criminal proceedings the author has identified

the following places of committing pimping by an organized group: 1) recreation establishments (of which: night clubs, cafes, bars, restaurants); 2) weekend or vacation establishments (of which: recreation centers, hotels, "rental" apartments); 3) facilities for sports and wellness (of which: spas, massage rooms, wellness centers); 4) the place of residence of the "client" (of which: apartments, houses, holiday cooperatives); 5) vehicles; 6) other places.

It has been noted that the frequency of pimping by an organized group depends on the time of day as follows: about 7% are done in the morning (from 6 to 12 hours); 14% - in the afternoon (from 12 to 18 hours); 42% - in the evening (from 18 to 24 hours); 37% - at night (1 to 6 hours). And according to the criterion of the season, these actions are performed in the summer in 22% of cases; in the fall - 25%; in winter - 21%; in the spring - 32%. Also important are the conditions of the criminal offense under investigation.

Keywords: *organized group, prostitution, pimping, investigative (search) action, criminalistic characteristic, crime situation, special knowledge.*

УДК 343.98

DOI: 10.31733/2078-3566-2020-1-244-250

Венгерова Ю. В. ©

аспірант

(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

СПОСОБИ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Досліджено криміналістично значущі особливості способів учинення злочинів у сфері туристичної діяльності. Приділено увагу описанню способів, з'ясуванню їх особливостей, визначенню факторів, які впливають на їх формування, на підставі чого здійснено їх систематизацію. Усі варіанти злочинних дій, що вчиняються у сфері туристичної діяльності, зведено до трьох груп: 1) дії, пов'язані зі створенням умов, необхідних для безперешкодного відкриття туристичного бізнесу; 2) незаконні дії, пов'язані з намаганням організувати успішне функціонування туристичної діяльності та отриманням надприбутків; 3) дії, які вчиняють під прикриттям туризму.

Ключові слова: *злочини, шахрайство, туризм, туристична діяльність, способи вчинення злочину.*

Постановка проблеми. Із розвитком туризму поширилися й випадки правопорушень, пов'язаних із туристичною діяльністю або вчинених під прикриттям туризму. При цьому злочинні дії у сфері туристичної діяльності можуть бути вчинені як із боку справжніх суб'єктів туристичної діяльності, так і з боку фіктивних підприємств, а також осіб, які супроводжують угоди щодо туристичного обслуговування. Нерідко дуже складно відрізнити кримінальне правопорушення від цивільно-правового делікту, особливо у випадку маскування під легальну господарську діяльність. Якщо працівники правоохоронних органів не володіють інформацією щодо основних способів, за допомогою яких вчиняють злочини зазначеного виду, гарантувати успіх не завжди можливо, оскільки розслідування за таких умов здійснюється в умовах інформаційної недостатності.

Аналіз публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми. Спосіб вчинення злочину є центральним елементом механізму злочину і неодноразово був об'єктом дослідження в наукових працях Р. С. Белкіна, С. М. Зав'ялова, Г. Г. Зуйкова, В. О. Образцова, М. В. Салтєвського, М. П. Яблокова та інших вчених. Щодо безпосередніх способів вчинення злочинних дій у сфері туристичної діяльності слід зауважити, що такі дослідження було проведено лише в межах кримінально-правових та кримінологічних аспектів. Так, найбільше зацікавлення виявили до цієї проблематики А. В. Андрушко, О. А. Клименко, А. І. Нестерова, Л. М. Томаневич, які намагалися групувати злочинні дії у сфері туризму та надали їм кримінально-правову характеристику.

У криміналістичному розумінні вперше визначила та систематизувала типові